

2010

“Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!”

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij het programma Popstars

Bachelorscriptie - themagroep 'live' televisie

Naam: Lesley Vreeswijk

Studentnummer: 3347990

Docent: Judith Keilbach

Blok 2 - 2010/2011

Datum voltooiing: 20 januari 2011

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
1. WAT IS POPSTARS?	4
2. LIVENESS	
▪ 2.1 Wat is liveness?	4
▪ 2.2 Hoe 'live' is POPSTARS?	5
3. INTERACTIVITEIT	
▪ 3.1 Wat is interactiviteit?	8
▪ 3.2 Welke rol speelt interactiviteit bij POPSTARS?	9
4. HET VERBAND TUSSEN INTERACTIVITEIT EN LIVENESS	
▪ Versterkt het stemmen de liveness?	11
BESLUIT	12
▪ Suggesties voor vervolgonderzoek	13
LITERATUURLIJST	14

INLEIDING

“Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!”

Tegenwoordig zijn er steeds vaker talentenjachten op televisie te zien waarbij kandidaten tegen elkaar strijden om bijvoorbeeld een platencontract. Een voorbeeld hiervan is het programma POPSTARS. POPSTARS is opgedeeld in twee delen, namelijk de voorrondes en de liveshows. Hoewel alleen de liveshows écht live worden uitgezonden, dus gelijktijdig met het moment van opnemen, wordt er bij de voorrondes ook een soort ‘liveness’ gesuggereerd. De kijker krijgt soms het idee dat hetgeen in beeld te zien is daadwerkelijk op hetzelfde moment plaatsvindt door elementen zoals de cameravoering en de manier waarop hij wordt aangesproken door de presentatrice.

Een ander opvallend fenomeen in POPSTARS is de mogelijkheid tot interactiviteit. De kijker kan via verschillende wegen een soort ‘bijdrage’ leveren aan het programma door bijvoorbeeld de kandidaten te volgen via sociale media als Facebook en Twitter. Ook kun je met Interactieve Televisie een soort veranderingen in het programma teweeg brengen. Zo is het mogelijk om de oorspronkelijke uitzendtijd aan te passen door het programma te pauzeren. De vorm van interactiviteit waar ik me in dit paper voornamelijk op zal richten

is de mogelijkheid voor de kijker om te stemmen op zijn of haar favoriete kandidaat door te bellen of smsen. Op die manier kan de kijker iets toevoegen aan het programma door er als het ware zelf aan deel te nemen. Interessant is om te onderzoeken in hoeverre er een verband is tussen enerzijds de liveness en anderzijds de interactiviteit van de kijker door middel van het stemmen. Om hierachter te komen zal eerst het concept ‘live’ gedefinieerd worden. Wat is precies het verschil in liveness tussen enerzijds de voorrondes en anderzijds de liveshows van POPSTARS? En in hoeverre versterkt de interactiviteit door middel van het stemmen op de liveshow-kandidaten de liveness?

Om deze vragen te kunnen beantwoorden zal een tekstanalyse worden uitgevoerd van twee afleveringen van POPSTARS.¹ In één aflevering staan de voorrondes centraal en de andere aflevering betreft een liveshow. Door dit onderzoeksmateriaal kritisch te analyseren aan de hand van relevante wetenschappelijke teksten over liveness en interactiviteit zal worden gepoogd tot een goed onderbouwd antwoord op de vraagstelling ‘wat is het verband tussen interactiviteit en liveness bij POPSTARS?’ te komen. Allereerst zal ter verduidelijking worden besproken wat het programma POPSTARS precies is, gevolgd door de analyse.

---

¹ Hierbij zullen slechts relevante stukken uit de afleveringen worden gebruikt ter illustratie. De optredens van de kandidaten worden hierbij buiten beschouwing gelaten gezien dit niet relevant is om tot een antwoord op de vraagstelling te komen.

1. WAT IS POPSTARS?

POPSTARS is een van oorsprong Engelse talentenjacht waarbij kandidaten alles uit de kast halen om hun zangtalent over te brengen naar de jury en kijkers. In 2008 was het eerste seizoen van POPSTARS op de Nederlandse televisie te zien. Inmiddels is het derde seizoen bezig. Het programma kan worden opgesplitst in twee delen, namelijk de voorrondes en de liveshows. De voorrondes bestaan uit de audities en de theaterronde waarbij de optredens van kandidaten worden beoordeeld door de vierkoppige jury. In het derde seizoen is er bij de theaterronde ook een publiek dat door middel van stemkastjes bepaalt of de kandidaat door mag als de jury er niet uitkomt.

In het tweede deel van het programma staan de liveshows centraal, waarbij de tien overgebleven kandidaten tegen elkaar strijden om een platencontract. Iedere week valt er één kandidaat af. De kijker kan stemmen op zijn of haar favoriet door te bellen of smsen en beslist zo wie er doorgaan naar de volgende liveshow. De jury beoordeelt de kandidaten door de optredens cijfers te geven, maar heeft geen directe inspraak in wie er doorgaat. Uiteindelijk gaan vijf kandidaten naar de finale. De jury maakt tijdens de liveshows bekend of ze op zoek is naar een groep of een solist (Beeld en Geluid wiki).

“Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!”

2. LIVENESS

2.1 Wat is liveness?

Om te verklaren in hoeverre er sprake is van liveness bij het programma POPSTARS, moet eerst een eenduidige definitie van het begrip liveness worden vastgesteld. Jérôme Bourdon spreekt in zijn artikel “live television is still alive” over vier typen televisie waarin liveness in meer of mindere mate wordt bereikt, namelijk volledig live, continuïteit, gemonteerd en fictie. Belangrijk is dat hij het concept ‘live’ niet alleen als iets technisch opvat, maar ook als de kijk geloofwaardigheid (Bourdon 182). Jane Feuer maakt in haar tekst “The Concept of Live Television” een soortgelijk onderscheid in de definitie van liveness door te benadrukken dat ‘live’ een ideologisch construct is, bedoeld om de fragmentatie van televisie tegen te gaan. Zij stelt namelijk “Indeed, as television in fact becomes less and less a “live” medium in the sense of an equivalence between time of event and time of transmission, the medium in its own practices seems to insist more and more upon an ideology of the live, the immediate, the direct, the spontaneous, the real” (Feuer 14).

Eenzijds kan het concept live dus worden opgevat in technische zin, waarbij het programma daadwerkelijk gelijktijdig wordt uitgezonden met de opname. Anderzijds kun je live

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars

beschouwen als iets ideologisch, waarbij de kijker het idee heeft dat wat hij in het programma ziet gelijktijdig plaatsvindt doordat het er spontaan, direct en echt uitziet, terwijl het eigenlijk vooraf is opgenomen. Feuer benadrukt bovendien dat live programmering vaak als een soort definitie van televisie wordt beschouwd. “In this way, television as an ideological apparatus positions the spectator into its “imaginary” of presence and immediacy”, aldus Feuer. De manier waarop deze ‘denkbeeldige gelijktijdigheid’ tot stand komt is door temporele elektronische mogelijkheden, maar er spelen ook andere elementen een rol zoals de nabijheid (*closeness*) van hetgeen er op het televisiescherm te zien is (Feuer 14).

Ook Elana Levine en Lisa Parks benadrukken dat het medium televisie temporeel gezien gekenmerkt wordt door de ideologie van liveness. Terwijl ‘live’ vaak direct de associatie oproept met non-fictie entertainmentprogramma’s, is het nieuws bijvoorbeeld meestal net zo live (Vianello 28). Maar ook andere narratieve vormen van televisie kunnen begrepen worden als ‘live’. Ofwel, televisie is eigenlijk altijd live omdat het bestaat *in het nu* (Levine & Parks 75). Zelfs wanneer je een programma voor de tweede keer ziet is de ideologie van liveness van toepassing op het programma. Dit komt doordat “television remains in a virtually continuous present state”: je kijkt er nu naar omdat het op dit moment wordt uitgezonden. Het is dus live (*ibid.*). Belangrijk hierbij is dat televisie altijd een bepaalde vorm van

vernieuwing (*novelty*) in zich moet hebben om interessant te zijn voor de kijkers. Televisie is dus ook live in de zin dat het vernieuwend, van nu, is. Dit is vergelijkbaar met andere markttrends, zoals bijvoorbeeld een nieuwe kledingstijl: het moet altijd iets nieuws in zich hebben wil het aanslaan bij het publiek. Ideologie van liveness wijst er dus ook op dat televisie van deze tijd (*presentness*) en vernieuwend is.

Of er nou sprake is van live in technische of in ideologische zin, waar het bij ‘live’ altijd om draait is dat je als kijker het idee hebt dat je erbij bent, dat wat in beeld te zien is ook echt op die manier plaatsvindt, dus dat het ‘echt’ is (Feuer 14).

2.2 Hoe ‘live’ is Popstars?

De voorrondes van het programma POPSTARS zijn het beste te plaatsen onder het door Bourdon genoemde type live continuïteit. Ondanks dat deze afleveringen namelijk niet live zijn in de technische zin, zijn er wel elementen in het programma die ervoor zorgen dat de kijker soms het gevoel heeft dat hetgeen in beeld te zien is ook daadwerkelijk op dat moment plaatsvindt. Hierbij is het live-element dus ideologisch: het programma probeert de kijker namelijk te laten geloven dat de gebeurtenissen live plaatsvinden, terwijl dit technisch gezien niet zo is. Dit live-element bij niet-live programma’s is volgens Bourdon de directe benadering. Met de *direct address* bedoelt hij de sequenties waarin de presentator rechtstreeks in de camera kijkt naar de kijkers

“Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!”

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars

thuis en het gebruik van directe aanspreekvormen zoals 'ik' (de presentator) en 'jij' (de kijker thuis) (Bourdon 185).² Bij bijvoorbeeld de opening van POPSTARS zie je de twee vormen van *direct address* terug, op het moment dat de presentatrice Nance in de camera kijkt en zegt "Een hele goede avond, u kijkt naar POPSTARS! Vanavond wordt het spannend [...] Ik hoop dat u lekker klaarzit want wij gaan beginnen met POPSTARS!" (POPSTARS 01-10-2010).

Intimiteit: directe benadering & cameravoering

Naast de directe benadering zijn er nog een aantal elementen die voor een gevoel van liveness zorgen bij de kijker tijdens de voorrondes. Het belangrijkste element is intimiteit. Het gevoel van intimiteit bij de kijker zorgt tegelijkertijd voor een gevoel van liveness. Intimiteit kan op twee manieren worden bewerkstelligd. Ten eerste wordt intimiteit veroorzaakt door de directe benadering van de presentator naar de kijker toe. Hierdoor krijgt de kijker namelijk het gevoel dat er een soort intieme band ontstaat met de presentator, alsof je wordt uitgenodigd tot een persoonlijk gesprek (Horton & Wohl 217). Als gevolg daarvan wordt het gevoel van liveness bij de kijker versterkt: de kijker voelt zich op het moment van uitzenden aangesproken door de presentator, ondanks dat de opnames al eerder hebben

---

² Bourdon noemt de 'direct address' in zijn tekst ook wel "the look to the camera". (Bourdon 185)

plaatsgevonden. Dit versterkt de betrokkenheid.

Ook de cameravoering kan zorgen voor een gevoel van intimiteit. Donald Horton en Richard Wohl beweren namelijk dat door middel van technische apparaten wordt geprobeerd om een illusie van intimiteit te creëren. De camera wordt volgens hen dan het oog van de kijker (Horton & Wohl 218). Dit klopt echter niet helemaal als je kijkt naar POPSTARS, omdat je op televisie vaak veel meer van het programma ziet dan op het moment dat je in de studio aanwezig bent. Er zijn vaak heel veel camera's waar voortdurend tussen wordt gewisseld, er zijn tracking en dolly shots en er wordt gewisseld tussen verschillende camerastandpunten en -uitsneden. Dit zorgt natuurlijk voor een spectaculair beeld van de show voor de kijker thuis, maar de camera kan niet worden vergeleken met de ogen van de kijker omdat die onmogelijk op dezelfde manier als de camera de show zouden kunnen zien.

Wel kan er door middel van de cameravoering een illusie van intimiteit worden gecreëerd, je ziet als kijker zo veel dat je het gevoel krijgt dat je erbij bent. Hierdoor heb je direct dus ook het gevoel van *immediacy*, dat het gelijktijdig plaatsvindt, alsof het medium vervaagt (Fossati 139). Dus het gevoel van liveness, gelijktijdigheid, wordt versterkt door de intieme cameravoering. Zoals Bourdon ook stelt in zijn tekst, televisie kan worden beschouwd als "the possibility at last

given to mankind, to defeat, through the image, the limitations of time and space” (Bourdon 183).

De 'live'-shows

Bij het woord 'liveshow' verwacht je een show die live wordt uitgezonden in de technische zin van het woord. De kijker krijgt de gebeurtenissen direct te zien zoals ze daadwerkelijk op datzelfde moment gebeuren voor de camera. Zoals echter geldt voor de meeste live programma's is dit ook in het geval van POPSTARS slechts gedeeltelijk waar. Zelfs bij de liveshows is er soms dus sprake van een ideologische vorm van liveness. Veel stukjes in de show zijn namelijk zowel ruimtelijk als temporeel gefragmenteerd, de show is dus niet één vloeiend live geheel. Zo wordt er voordat de kandidaten het podium oplopen om hun live optreden te doen bijvoorbeeld eerst een filmpje getoond waarin ze vertellen wat bijvoorbeeld hun mooiste moment in POPSTARS is tot nu toe, of wat ze van het liedje vinden dat ze in de liveshow gaan zingen (POPSTARS 22-11-2010). Deze filmpjes zijn vooraf opgenomen en gemonteerd en komen in feite dus niet eens in de buurt van de technische definitie van live. Een ander voorbeeld zijn de reclameblokken die de liveshow om het kwartier onderbreken die ervoor zorgen dat de show niet één vloeiend live geheel is. Om de kijker toch te blijven herinneren aan de liveness wordt regelmatig door de presentatrice benadrukt wat er later in de show nog komen

gaat (Feuer 17). “Blijf kijken want na de reclame zien we wat de jury te zeggen heeft over het optreden van Sharon!” (POPSTARS 22-11-2010). Door dergelijke uitspraken van de presentatrice krijgt de kijker het gevoel dat er geen temporele fragmentatie is tussen het moment van uitzenden en het moment van opnemen omdat je na de reclame ook direct ziet wat de jury over het optreden te zeggen heeft. Hierdoor ontstaat bij de kijker dus een gevoel van liveness, gelijktijdigheid.

De belangrijkste elementen die tijdens de niet-live voorrondes van POPSTARS zorgen voor een gevoel van liveness zijn zoals gezegd de directe benadering en de cameravoering. Samen zorgen deze twee elementen voor een gevoel van intimiteit, wat de betrokkenheid van de kijker vergroot. Hierdoor krijgt de kijker een versterkt gevoel van gelijktijdigheid, liveness. Wat echter voor een nog sterkere illusie van intimiteit zorgt is de mogelijkheid voor de kijker om te kunnen reageren op de inhoud van het programma, de interactiviteit. Hierdoor heeft de kijker namelijk het gevoel dat er een soort persoonlijke band ontstaat met de presentator. Omdat er een nauw verband bestaat tussen intimiteit en interactiviteit is het belangrijk om eerst te begrijpen hoe interactiviteit precies werkt bij POPSTARS. Er zal daarom nader worden ingegaan op de illusie van een intieme band tussen kijker en presentator in het hierop volgende hoofdstuk over interactiviteit.

“Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!”

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars

3. INTERACTIVITEIT

3.1 Wat is interactiviteit?

Het concept interactiviteit wordt vaak direct in verband gebracht met de nieuwe media, waarbij interactie plaatsvindt tussen gebruiker en computer in bijvoorbeeld een virtueel computerspel. Waar het bij interactiviteit in feite om gaat is wederzijdse beïnvloeding: medium en gebruiker reageren op elkaar (Muyllé 58). Cia Muyllé stelt in haar boek *Communicatieleer* dat er kan worden gesproken van interactiviteit als wordt voldaan aan twee voorwaarden. Ten eerste moet de mogelijkheid bestaan voor de gebruiker om te kiezen (ibid.). Bij het medium televisie zou je de verschillende zenders, programma's of omroepen kunnen beschouwen als de mogelijkheden waar de gebruiker uit kan kiezen. Ten tweede moet de gebruiker de mogelijkheid hebben om daadwerkelijk een verandering teweeg te brengen (Muyllé 59). Zo kun je tegenwoordig met Interactieve Televisie een televisieprogramma pauzeren. De verandering die je hiermee teweeg brengt is een verschuiving in de oorspronkelijke uitzendtijd naar hoe het jou als individuele kijker uitkomt. Ook kun je aanvullende informatie opvragen over de inhoud, de acteurs of de duur van een programma. Op die manier reageren medium en

gebruiker op elkaar en is er dus sprake van interactiviteit. Kortom, ondanks dat er minder over geschreven is, is interactiviteit weldegelijk mogelijk bij het medium televisie.

Ook bij de liveshows van POPSTARS is sprake van interactiviteit, gezien er wordt voldaan aan de twee voorwaarden van Muyllé. Ten eerste is het programma POPSTARS één mogelijk televisieprogramma waaruit de kijker kan kiezen. Ook zou je de verschillende kandidaten in de liveshow kunnen beschouwen als de keuzemogelijkheden voor de gebruiker. Aan deze voorwaarde wordt echter ook voldaan bij de voorrondes van POPSTARS. De tweede voorwaarde is echter alleen van toepassing op de liveshows, wat aangeeft dat er bij de voorrondes dus geen sprake is van interactiviteit.³ Alleen bij de liveshows heeft de gebruiker namelijk de mogelijkheid om een verandering teweeg te brengen door te bellen of smsen. Op die manier kan een stem worden uitgebracht op een bepaalde kandidaat wat van invloed is op wie er uiteindelijk wel en niet doorgaat naar de volgende liveshow.

Parasociale interactie

Behalve Cia Muyllé, geven ook Donald Horton en Richard Wohl aan dat interactiviteit mogelijk is bij het medium televisie. In hun tekst over

---

³ Er kan worden gediscussieerd dat er bij de voorrondes van Popstars ook sprake kan zijn van interactiviteit, namelijk door het gebruik van Interactieve Televisie. Gezien ik me in dit paper echter richt op interactiviteit door middel van het stemmen via de telefoon zal ik andere vormen van interactiviteit buiten beschouwing laten.

parasociale interactie benadrukken zij namelijk dat massamedia zoals televisie ervoor zorgen dat de kijker de illusie krijgt van face-to-face interactie met de presentator (Horton & Wohl 215). Er ontstaat een vorm van interactie met aan de ene kant een 'echt' persoon, de kijker, en aan de andere kant de presentator. De kijker heeft het idee dat hij de presentator persoonlijk kent, alsof er een intieme band is tussen beide partijen. Deze intieme band is een illusie omdat de kijker de presentator alleen 'kent' van de televisie en niet persoonlijk, zoals je een vriend of familielid kent. Bovendien kent de presentator de kijker helemaal niet, de relatie tussen kijker en presentator is dus niet gelijkwaardig. Dit wordt door Horton en Wohl aangeduid als een parasociale relatie tussen kijker en presentator (ibid.).

Zoals in het hoofdstuk over liveness al naar voren kwam, is de manier waarop de illusie van een intieme band tot stand komt, doordat de presentator de kijker direct aanspreekt. De manier waarop dit gebeurt is te vergelijken met een persoonlijke conversatie. Het publiek reageert hier namelijk niet alleen op door er puur naar te kijken maar gaat ook participeren in het programma. Hoe meer de presentator zich aanpast aan de reacties van het publiek, hoe meer het publiek de neiging heeft om weer op deze reactie te anticiperen (ibid.). De intimiteit tussen presentator en kijker die ontstaat in de parasociale interactie is zoals al gezegd een illusie omdat de interactie vrij eenzijdig is aangezien eigenlijk alleen de presentator (*performer*)

invloed heeft (Horton & Wohl 217). Het publiek kan alleen kiezen uit de relaties die het programma aanbiedt en is niet in staat om zelf nieuwe toe te voegen. Het enige wat het publiek kan doen als het haar niet aanstaat is zich terugtrekken om niet meer aan de interactie deel te nemen.

3.2 Welke rol speelt interactiviteit bij Popstars?

Bij de liveshows van POPSTARS zou je het stemmen kunnen beschouwen als de ultieme vorm van parasociale interactie. De presentator nodigt de kijkers uit tot interactie door ze de mogelijkheid te geven om te stemmen op hun favoriete kandidaat. Zo zegt de presentatrice bijvoorbeeld regelmatig dingen als "vergeet niet, het lot van de kandidaten ligt volledig in uw handen!" en "over enkele minuten gaan de lijnen dicht dus stem nu op uw favoriet!" (POPSTARS 22-11-2010). Het zou kunnen dat de kijker zich persoonlijk aangesproken voelt door de presentatrice, ook al spreekt zij in feite een grote groep anonieme kijkers aan. De kijker kan er in dat geval voor kiezen om op de uitnodiging van de presentatrice te reageren door daadwerkelijk te gaan stemmen. Dan vindt er dus parasociale interactie plaats. Als de kijker zich echter niet geroepen voelt om te gaan stemmen omdat hij de kandidaten bijvoorbeeld niet leuk vindt dan kan hij ervoor kiezen om niet te stemmen. Op deze manier trekt de kijker zich dus terug en vindt er geen parasociale interactie plaats.

"Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!"

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars

Interactiviteit tijdens de voorrondes

Niet alleen bij de liveshows is er sprake van een vorm van interactiviteit. Dit laat ondermeer Bourdon zien met behulp van zijn theorie over *routing turns* en *routed turns*. Bourdon beargumenteert namelijk dat continuïteit programma's, in dit geval dus de voorrondes van POPSTARS, niet eenvoudig opgedeeld kunnen worden in losse sequenties omdat het doel juist is om een transparant, vloeiend geheel te zijn. De kijker moet het idee hebben dat het programma gelijktijdig ('live') wordt uitgezonden met de opnames. De montage moet daarom vloeiend verlopen, zodat het niet uit losse gemonteerde scènes lijkt te bestaan. Daarbij is het verbale, de stem van de presentatrice of de voice-over, het belangrijkste criterium om de vloeiendheid van continuity-televisie te bepalen. De stem van de presentatrice Nance tijdens POPSTARS zorgt er dus voor dat het programma vloeiender verloopt.

Bij 'het verbale' maakt Bourdon onderscheid tussen *routing turns* en *routed turns*, wat vergelijkbaar is met de parasociale interactie van Horton en Wohl. De *routing turn* ligt bij de presentator, namelijk het aanspreken van de kijker of de kandidaten (Bourdon 187). De *routed turn* ligt in het geval van de voorrondes van POPSTARS bij de kandidaten, die reageren op hetgeen de presentator tegen ze zegt. Deels ligt de *routed turn* ook bij het studiopubliek dat de mogelijkheid heeft om te laten weten of ze de kandidaten wel of niet

leuk vinden om de jury te ondersteunen in hun eliminatiekeuze.⁴ Bij de liveshows ligt de *routed turn* bij de kijkers die in de *routing turn* worden uitgenodigd om op hun favoriet te stemmen en dit in de *routed turn* doen door te bellen of smsen.

Intimiteit tussen presentator en studiopubliek

Horton en Wohl benadrukken in hun tekst dat er vaak alles wordt gedaan in een programma om ervoor te zorgen dat de scheiding tussen performer en toeschouwer (zowel het publiek in de studio als de kijkers thuis) vervaagt (Horton & Wohl 218). Een voorbeeld hiervan zie je terug in POPSTARS op het moment dat de presentatrice familieleden of vrienden van de kandidaten in het studiopubliek aanspreekt. Dit vergoot de intimiteit tussen beide partijen doordat het publiek direct betrokken wordt. Opnieuw moet echter worden benadrukt dat deze intimiteit een illusie is omdat de relatie parasociaal is, de programmamakers bepalen de vragen die de presentatrice stelt en de duur van het gesprek.

---

⁴ Bij de voorrondes is er dus wel een studiopubliek dat de mogelijkheid heeft om te stemmen, maar kan de kijker thuis niet stemmen. Dit zou dus beschouwd kunnen worden als een beperkte vorm van interactiviteit omdat het wellicht de betrokkenheid van de kijker thuis vergroot. De kijker zou zich namelijk kunnen identificeren met het stemmende studiopubliek.

4.HET VERBAND TUSSEN INTERACTIVITEIT EN LIVENESS

Versterkt het stemmen de liveness?

Uit het hoofdstuk over liveness blijkt dat elementen zoals de cameravoering en de directe benadering ervoor kunnen zorgen dat er een illusie van intimiteit wordt gecreëerd. Doordat je het gevoel hebt dat je erbij bent heb je automatisch ook direct het gevoel dat de gebeurtenissen in het programma gelijktijdig, live, plaatsvinden. Het is interessant om te onderzoeken of ditzelfde verband geldt tussen interactiviteit en liveness. Zorgt de mogelijkheid om te stemmen op je favoriete kandidaat ook voor een versterkt gevoel van liveness?

In zijn artikel "Television: Theory, Practice and the Interactive" geeft Greg Oguss aan dat bepaalde shows, zoals BIG BROTHER (en in dit geval dus ook POPSTARS), niet alleen gaan om *immediacy* en *presentness*. Waar het eveneens om gaat is de deelname van de kijker die mogelijk wordt gemaakt door interactieve technologieën. Daarbij benadrukt hij dat het belangrijk is om te begrijpen dat interactiviteit draait om "offering viewers the *fantasy* of sitting next to the programming executive rather than transferring any real control related to what goes into production, or what is allowed onto our TV screens" (Oguss). Hij is dus van mening dat het niet zozeer gaat om het

teweeg brengen van een waarneembare verandering, maar puur om het feit dat het mogelijk is voor de kijker om invloed uit te oefenen op het programma. De 'fantasie dat je naast de regisseur zit' laat zien dat de kijker zich direct betrokken voelt en dus het gevoel heeft dat het uitzenden gelijktijdig plaatsvindt met de opname. Hierbij zou je dus kunnen stellen dat de interactiviteit de liveness versterkt.

Daarentegen wijst Espen Ytreberg ons juist wel op het belang van het awee brengen van een waarneembare verandering op het televisiescherm door de kijker. Hij beweert namelijk dat het stemmen door middel van een sms een soort kick veroorzaakt, doordat je invloed uitoefent op de inhoud van het programma. Je grijp als het ware in op het verdere verloop van de wedstrijd (Ytreberg 11, 13). Door invloed uit te oefenen met een sms, krijgt de kijker het gevoel dat hij een verschil kan maken, "like being part of the event in a more immediate sense than that allowed by broadcasting's vicarious participation" aldus Ytreberg (11). Hiermee geeft hij dus aan dat je door te stemmen op een meer directe manier onderdeel wordt van de live gebeurtenis, dan wanneer je er slechts naar kijkt. Dit wordt door Ytreberg ook wel aangeduid als versterkte "eventfulness", wat inhoudt dat de kijker zich meer betrokken voelt (Ytreberg 10). Daarnaast is hij van mening dat het stemmen door middel van digitale ontvangtkanalen, in dit geval de telefoon, een versterkend effect heeft op de liveness van het programma (Ytreberg 15).

"Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!"

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars

BESLUIT

Het verband tussen het stemmen en liveness

Uit de tekstanalyse is een aantal interessante bevindingen voortgevloeid. Allereerst met betrekking tot liveness bij POPSTARS. Hoewel te verwachten valt dat de liveshows van het programma live zijn in de technische zin van het woord, blijkt dat er ook elementen in de show voorkomen die technisch gezien niet live zijn. De voorrondes daarentegen bevatten juist weer veel elementen die de kijker het gevoel van liveness geven terwijl dit niet het geval is in technische zin, zoals de cameravoering en directe benadering. Daaruit valt op te maken dat liveness een ideologisch construct is: het gaat erom dat de kijker gelooft dat hetgeen in beeld 'echt' is, waardoor het gevoel ontstaat dat je erbij bent, ondanks dat dit niet het geval is.

Ten tweede is in de analyse naar voren gekomen dat interactiviteit in verschillende vormen mogelijk is bij het medium televisie. Opvallend hierbij is dat de interactie tussen de kijker en presentatrice parasociaal is. Het stemmen door middel van de telefoon is de vorm van interactiviteit waarbij de kijker het idee krijgt een deel uit te maken van het programma. Er kan door te stemmen een

verandering teweeg worden gebracht, wat de betrokkenheid van de stemmende kijker vergroot.

De vraag blijft echter of de interactiviteit door middel van het stemmen op kandidaten nou echt zorgt voor een versterkt gevoel van liveness bij de kijker, zoals Ytreberg beweert. Heeft de kijker het gevoel dat wat in beeld te zien is 'echt' is en dat het op hetzelfde moment plaatsvindt doordat hij zojuist een sms-bericht heeft gestuurd met de naam van de favoriete kandidaat? Of is dit gevoel van versterkte liveness ook al aanwezig doordat de kijker zich er alleen al van bewust is dat hij überhaupt de mogelijkheid heeft om te stemmen? Want alleen al door dit bewustzijn weet de kijker tenslotte dat de gebeurtenissen voor de camera gelijktijdig plaatsvinden.

Wel kan met zekerheid worden vastgesteld dat de betrokkenheid van de kijker omhoog gaat als gevolg van de interactiviteit tijdens de liveshows. Doordat je een stem hebt uitgebracht bepaal je als kijker namelijk mede welke kandidaten er wel en niet doorgaan naar de volgende liveshow. De kick die dit stemmen met de telefoon teweegbrengt geeft de kijker het gevoel dat je direct een verandering aanbrengt in de inhoud van het programma. Dit gevoel zorgt tegelijkertijd voor een sterkere betrokkenheid dan wanneer je alleen naar de show zou kijken. Want je bent als kijker natuurlijk erg benieuwd of de kandidaat waar je op gestemd hebt ook daadwerkelijk door zal gaan naar de volgende liveshow. Je voelt je

"Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!"

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars

sterk betrokken omdat je misschien wel het idee hebt dat jou specifieke stem doorbraakgevend is geweest. Of omdat je hier in ieder geval hoopt.

Suggesties voor vervolgonderzoek

Om een goed onderbouwde conclusie te kunnen trekken over het verband tussen interactiviteit en liveness zou eerst receptieonderzoek moeten worden verricht naar kijkers van POPSTARS. Er zouden nauwkeurige observaties moeten worden gedaan naar een grote groep diverse kijkers van POPSTARS, die wel en niet stemmen tijdens de liveshows. Op die manier kan pas echt definitief worden vastgesteld of het stemmen door middel van digitale ontvangstkanalen daadwerkelijk zorgt voor een versterkt gevoel van liveness bij de kijkers, ten opzichte van kijkers die niet stemmen. Voor nu kan dus alleen de voorlopige conclusie worden getrokken dat het stemmen op kandidaten door middel van de telefoon de betrokkenheid van de kijker vergroot omdat hij het gevoel heeft dat hij op dat specifieke moment een verandering teweeg brengt in het verdere verloop van de wedstrijd.

“Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!”

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars

LITERATUURLIJST

Literatuur

Bourdon, J. "Live Television is Still Alive: On Television as an Unfulfilled Promise." *The Television Studies Reader*. Ed. Robert Allen en Annette Hill. Londen: Routledge 2004. 182-195. Print.

Feuer, J. "The Concept of Live Television: Ontology as Ideology." *Regarding Television*. Ed. E. A. Kaplan. Los Angeles: The American Film Institute 1983. 12-21. Print.

Fossati, Giovanna. *From Gain to Pixel. The Archival Life of Film in Transition*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009. 139. Print.

Horton, D. en R. Wohl. "Mass Communication and Para-social Interaction: Observations on Intimacy at a Distance." *Psychiatry* 19 (1956). 215-223. Print.

Levine, Elana. en Parks, Lisa. *Undead TV: Essays on Buffy the Vampire Slayer*. Duke: University Press, 2007. 75. Print.

Muyllé, Cia. *Communicatieleer. Communicatie: een eerste inzicht*. Antwerpen: Uitgeverij De Boeck, 2008. 58-59. Print.

Oguss, Greg. "Television: Theory, Practice and the Interactive." *M/C Reviews*. 24 Okt. 12 Jan. 2011. <<http://reviews.media-culture.org.au/modules.php?name=News&file=article&sid=1827>> . Web.

Vianello, R. "The Power Politics of 'Live' Television." *Journal of Film and Video* 28 (1985). 26-40. Print.

Ytreberg, E. "Extended Liveness and Eventfulness in Multiplatform Reality Formats." *New Media & Society* 11 (2009). 467-485. Print.

Overige bronnen

"POPSTARS". *Beeld en Geluid wiki*. n.d. 2 Jan. 2011. <<http://www.beeldengeluidwiki.nl/index.php/Popstars>>. Web.

POPSTARS. Dir: Marnix Kaart. SBS Broadcasting, 2010. Voorronde 1 Okt. 2010. 9 Dec. 2010. <<http://www.sbs6.nl/web/show/id=1122386/langid=43/media=223715/page=1>>. Web.

POPSTARS. Dir: Marnix Kaart. SBS Broadcasting, 2010. Liveshow 22 Nov. 2010. 9 Dec. 2010. <<http://www.sbs6.nl/web/show/id=1122386/langid=43/media=243554/page=1>>. Web.

"Over 1 minuut gaan de lijnen dicht dus stem nu op je favoriet!"

Het verband tussen interactiviteit en liveness bij Popstars